

Premišljaj ta teden

globokost in resničnost sledečih rekov, citatov in gesel:

„Ne samo, kar velewa mu stan,
kar more,
to mož je storiti dolžan!“„Kdor zaničuje se sam, podloga
je tujčevi peti.“

„Sloga jači, nesloga tlači.“

NARODNA

Letnik III
Štev. 17Uredništvo in upravnništvo v Ptuj. Ček. rač. 16.089.
Naročnina za celo leto Din 23[—], pol leta Din 20[—],
četrt leta 10[—]. Za plačila nazaj se računi vsaka številka 1 dinar.

PTUJ, dne 7. maja 1932

Cena oglasov: Po ceniku odn. po dogovoru.
Cena mailm oglasov: Vsaka beseda Din 1[—] in — 50.
Večkratne objave po dogovoru.

Čemu pljuvamo v lasno skledo?

Ugleden dnevnik „Slovenec“
je objavil v svoji 85. številki od 14.
aprila sledečo lakonično vest:

»Stoletnica tržaške zavarovalne družbe.

V najkrajšem času bo praznovala zavarovalna družba „Assicurazione Generali“ stoletnico svojega obstoja. Družba je za ta dan namenila darovati znesek 300.000 lir raznim patriotskim in dobroteljskim organizacijam. Razun tega dobijo fašisti tudi lep znesek za propagando v inozemstvu. 20.000 lir bo dobila „Balilla“, 40.000 lir pa društvo „Italia Redenta“, ki ima svojo nalogo, da v slovenskih in hrvaških vaseh v Julijski krajini vzdrži otroške vrte in raznaroduje slovensko mladino.“ —

Tako citat uglednega glasnika slovenskega naroda. Mislil, da gre tu zgolj za zasebno zavarovalnico, smo se vzdržali vsakega komentarja, zavedajoč se laško družbo, kako istinsko in dosledno pojmuje geslo „Svoji k svojim“. —

Pa nam je prišla v roke polica te družbe, ki se sedaj, v kolikor deluje na našem ozemlju (in to zelo uspešno!) imenuje z vabljivim imenom „SAVA.“ Seveda so razni potniki laške „Assicurazione Generali“ na lim zvan „Sava“ ujeli mnogo kalinov tudi takih, ki so sicer zelo previdni. Slovensko-nacionalni naziv tvrdke je mnogo premočil in preslepil. Tako je ta pobeljen grob“ dobil novih zavarovancev cele stotisoče, ki slepo plačujejo svoje prispevke v — laško bisago kakor obsojenec, ki je za časa življenja votiral za svojega rabelja masno dedščino!

Mi govoričimo o krizi, imamo sankcioniran zakon o prepovedi tujih zavarovalnic, imamo lastne zavarovalnice a dajemo našemu nasprotniku sredstva za pobijanje preostankov našega življa v zaslužjeni Julijski Krajini... —

Gada, ki nas bo ob prvi priliki pičil v srce, gojimo na lastnih prsih! Nedolžna vest o stoletnici sicer zasebne laške zavarovalnice nam je izsilila ta komentar.

Prav zanimivo bi bilo vedeti, koliko je družba „Reunione Adriatica di Sicurtà“ ki se na našem ozemlju ponosno zove „Jadran“ — od dobička iz žepov primorskih beguncev dala ob letošnji blanci za uničevalne svrhe borih ostankov našega življa onstran jugoslovanskih meja... —

Imamo solidne stare in ugledne domače zavarovalnice: „Slavija“, ki je najstarejša in po svoji kulantnosti slovi; „Vzajemna“, ki slovi po svoji korektnosti in natančnosti in še več drugih pristno naših!

Čemu se potem vdinjamo tujcu katerega politika je naperjena proti interesom naše lepe domovine?

Slepota je in neodpušljiv greh (imenovan po diplomatih „koncilijantnost“), da trpimo na našem ozemlju tuje ustanove katerih čisti dobiček, zbran od naše slepote je namenjen za našo smrt!

je takrat začela pomožna akcija za najpotrebnejše med potrebnimi.

Od onega časa, ko je „Narodna Sloga“ bolj resnično pisala o nas, kakor tisti, ki so v črnih dneh med vojno ovajali avstrijski oblasti naše borne prihranke v svrhu rekvizicije in nagajali ljudi k odpisovanju avstrijskih vojnih posojil, (za kar je neki še živeči gospod dobil celo avstr. srebrn zaslužen križec, katerega mu je pripel na prsa mož-Slovenec, ki pa je rabil za sporazumevanje s Haložani — tolmača...) a se sedaj javno hvalijo v časopisju, kaj so dobrega storili med vojno haloški raji, od tistega časa ljubimo „Narodno Slogo“ in komaj čakamo, kdaj pride. To dokazuje lepo število naročnikov tega lista in je naša dolžnost, da vsak izmed nas pridobi vsaj še enega naročnika. —

Zato smo pa tudi prepričani, da bo „Narodna Sloga“ objavila sledeče naše brige, težave in novice iz solnčnih Halož. —

Naše gorice so v teh solnčnih dneh podobne živim mravljiščem. Delavci so pridni kakor mravlje in neverjetno skromni. Za betvico dnevne plače gara od zore do mraka za ceno 7 in pol dinarja na dan! Pri tej „plači“ se mora sam hraniti, le pijačo dobi trikrat na dan... Ako pa hoče vsaj malo be-raske, tople hrane pa prejme 5 (pet) dinarjev na dan... In to ni peturni, šesturni ali osemurni delavnik!

Tem dohodkom primerna je tudi beda v družinah delavcev, ki si v svoji skromnosti mislijo: „Boljši je vrabec v roki, kot golob na strehi.“ V svoji uvidevosti pa tudi vedo, v kakih stiski se nahaja njih gospodar, ki za'og vina ne more spraviti v denar, četudi so cene prav sramotno nizke. Še viničar je na boljšem, (četudi se trudi na žive in mrtve ter se bori za revno preživljanje družine), ker ima pogodbo s svojim gospodarjem glede raznih dajatev, plačila in drugih obveznosti od strani gospodarja. Večina viničarjev je organiziranih v strokovni organizaciji in zato je njih položaj, dasi ne zavidljiv, razmeroma mnogo boljši, kakor gospodarjev. Kakor niso ljudje enaki, tako tudi gospodarji različno plačujejo svoje delavce: Eni prečirajo „Krizo“ svojega imetja; drugim se oglasi čut socialne ljubezni v večji ali manjši meri; tretji vidijo v delavcu brezpravno živino (katere pa mora imeti vsak dan svojo pašo in tudi večkrat — živinozdravnika!); četrti so brezsrčni; peti si raje konča življenje, kakor da vezanih rok gleda to siromaštvo itd. itd. — Nad vsemi: Nad delavci, viničarji, oskrbniki in gospodarji pa visi na tanki niti meč, katerega je skovala Špekulacija, teta Napuha in Sebičnost. Kista rodila — „Krizo“... Kljub težkim časom pa vsi delajo z mravljično prid-

nostjo v veri v Boga, ki je Adama poklical iz ilovice, v katero se mora povrniti, v upanju v boljšo bodočnost, čarstvo socialne pravičnosti in v ljubezni do rodne grude, do lepše zemlje slovenske, ki nosi po pesnikovih besedah (S. Sardenko) „naš pečat, naš znoj in našo kri“... —

Povsem napačno je v javnosti mnenje o nas Haložanih. Razni tintomazi so v nepoznavanju razmer in iz dolgega časa vrgli v svet sramotno kritico o naši podivjanosti in surovosti. To je povsem napačno mnenje o Haložanih na račun Polancev, ki vina ne prenesejo in na krščanski pozdrav odgovarjajo z noži, koli in kamenjem. Pretepi in poboji se sicer vrše v sramotno obrambi na haloških tleh, a so zgolj Polanci povzročitelji takih sramotnih dogodkov; kajti pri nas pride do kakemaj manjše praske kvečjemu samo radi lepih deklet, ki so precej korajžne. Pisljeni smo to sporočiti naši „Narodni Slogi“, da zve najmanj 3000 čitateljev pravo resnico o nas; kajti mi smo porosni na naša kulturna društva, ker je blagodejen vpliv teh prosvetnih torišč za čast Haložanov dokazan! Mi imamo aginega „Sokola“, Bralno društvo „Naprej“, Izobraževalno društvo in krule samo pri Sv. Barbari. Gledimo v okvirju teh društev petje, telovadbo, se motimo in razveseljujemo pri pri učenju vlog za gledališke predstave, poslušamo predavanja, srčamo iz knjig in časopisja vino resnice, ne poznamo preveč velikih družabnih razlik in vidimo v svojih učiteljih in voditeljih svoje prijatelje, brate in sestre. Jasno je, da nimamo časa za neumne podvige, ki dajejo čeli pokrajini sramoten pečat surove podivjanosti, pač pa so Polanci še precej za luno, ker ne penešajo močnega haloškega vina, se hitro vpijajo in nimajo nobenega smisla za prosvetne ustanove. Človeka, tuca, kakor domačina zaboli v srce, ko vidi, da je že nežna deca, cvet in up bodočnosti — zastrupljena po vzgledu odraslih! Morda se pojavijo med Polanci apostoli, ki jih bodo pravočasno poskusili odvrgniti od takih nečednosti? Vzemite si vzgled pri nas — Haložanih!

(Pa ne samo fantje, ampak tudi dekleta se zanimajo za napredek, srčno in duševno izobrazbo. Veliko delo je iztršila pridna in nesebična mravlja gđc. Zinka Praprotnikova, ki je kot učiteljica prošli teden dokončala 6 mesečni gospodinski tečaj, katerega je obiskovala 14 vrlih deklet z velikim uspehom. Vsi, ki poznajo to delo, upajo, da ne bo nobenih zaprek za ustanovitve stalne gospodinjske šole pri Sv. Barbari v Haložah.

Sedaj smo povedali nekaj stvari, ki so nam bile najbolj pri srcu. Prihodnjič Vam bomo pisali o starih grehih in krivicah, o raznih težavah —

Pismo iz solnčnih Halož.

(V spomin vinarskega kongresa v Ptuj).

Sv. Barbara v Hal., 5. V. 1932.

Naše daleč naokrog sloveče Haloze se kopljejo sedaj v majniškem solncu. V gorica kar mrgoli trudnih kopačev in vinska trta se solzi kakor, da se ji do osrčja korenine smili beda delavnih skromnih, v svojo usodo vdanih Haložanov. Te solnčne gorice lasi malih srednjih in velikih bogatašev so živ spomenik dela pridnih žuljavih rok, pognojene s potnimi kap'jami težakov.

Še predno je „Narodna Sloga“, ki se je pri nas prav lepo udomačila objavila spomine na čase krute rekvizicije s pomočjo tolmačev našega lepšega jezika, kateremu smo v najtežjih časih ostali zvesti, kakor nam je ostala zvesta tudi revščina, je „Narodna Sloga“ opisala takoj v začetku svojega izhajanja naš obupen položaj ter predočila široki javnosti pasivnost te lepe pokrajine. Na pobudo plemenitih mož se

pa tudi o naših načrtih. Trudili se bomo, da pridobimo „Narodni Slogi“ čimveč naročnikov, ki bodo tudi plačali bomo naročnino vnaprej. — Oskrbnik Janez Emeršič, iz Paradiža, katerega gotovo vsi dobro poznate ima še nekaj položnic in tudi sprejema naročnike. —

(Pripomba uredništva: Radi objavljamo obširno pismo iz solčnih Halož. Neakj stvari smo morali črtati, ker bi prišli z zvitiim paragrafom navskriž, kar ni potrebno. Pa še kaj pišite in pazite, da ne ostane samo pri besedah; kajti star pregovor pravi: „Obljuba dela dolg!“ Le korajžno naprejš!) —

Ukinjenje kuluka

Kr. banska uprava dravske banovine je objavila v „Službenem listu“ dravske banovine z dne 23. t. m. naslednji razglas o ljudskem delu za nedržavne ceste:

Proračun dravske banovine za leto 1932-33. izkazuje med dohodki tu di 25 odst. nadomestno cestno doklado na račun ljudskega dela, odnosno odkupnine za banovinske ceste. Ta proračun je zakonito potrjen. Ker je označeni dohodek banovine predviden izrecno kot nadomestek za banovinski kuluk, se ljudsko delo (odkupnina za to delo) glede banovinskih cest v bi obvezno odkupnino po izjemni določbi par. 21. zakona o spremembah proračunskem letu 1932-33. v območju dravske banovine ne bo izvajalo. Javni uslužbenci plačujejo tudi v tej dobi in dopolnitvah zakona o samoupravih cestah od 30. maja 1930. Oni zavezanci, ki iz kateregakoli razloga niso oddslužili pripadajoče cestne obveznosti za leto 1930-31. na banovinskih cestah, morajo oddslužiti delo banovinskih cest na občinskih cestah, in sicer na račun banovinske subvencije za gradnjo in vzdrževanje občinskih cest.

Zavezanci, ki so v zaostanku s plačilom odkupnine za banovinske ceste na račun cestne obveznosti za leto 1930 in 1931., so zavezani odkupnino plačati, ker tvori označena odkupnina sestavni del dohodkov banovinskega proračuna za leto 1931-32. Vendar se davčne uprave pooblašča, da opuste prisilno izterjavo označene davščine, ako bi zavezanci zaradi siromaštva ne mogli plačati odkupnine.

Ljudsko delo in odkupnina za gradnjo in vzdrževanje občinskih cest I. in II. reda se izvaja v vseh onih občinah, ki ne morejo označenih del opraviti z dohodki občinskega proračuna ali z najetim posojilom. Državna nadzorna oblast je po par. 68. zakona o nedržavnih cestah v zvezi s členom 23. pravilnika o ljudskem delu občinskih cest, kjer je ogrožen, o lu dolžna, da odredi prisilno popraviran ali onemogočen promet, in sicer z ljudskim delom po določilih navedenega pravilnika. Iz gornjega razloga morajo imeti vse občine, ki ne razpolagajo s potrebnimi denarnimi sredstvi za označen namen, stalno v evidenci določene seznime zavezancev za ljudsko delo in odkupnino.

8. maj — praznik matere.

Svetejši kakor spomin „neznane- ga vojaka,“ slovesnejši kakor triumf tega ali onega športskega prvaka, intimnejši in slavnjejši kakor zmagoviti podvigi generalov, poveljujočih v ozadju svojih vojakov, priskrnejši kakor smrtni jubilej tega ali onega kulturnega delavca, nesmrtnejši od vseh izumov človekovih v vseh vekih naj bi bil materinski dan, katerega proslavlja ves kulturni svet v nedeljo dne 8. maja. — Četudi je kruta vsakdanjost in težka življenska borba speljala človeška srca v izrazito duševno anarhijo, četudi morijo velike množice materijelne skrbi za kruhoborni obstanek (eksistenco) in je zlovesči ma-

terijalizem oddvojil očeta od matere, otroka od starišev in roditelje od otrok, sadov lastne krvi, vendar ima vsak človek in najsi bo še tako zakrknjen grešnik v notranjosti svoje duše, v najintimnejšem kotičku svojega srca ohranjen svetel in spoštljiv spomin na svojo živo ali mrtvo mater.

Pesnik in pisatelj vseh dob in narodov so materam posvetili svete besede spoštovanja. Nesmrtni iskalec resnice, ženijalni potepuh, iskajoč pravice in plačajoč nad pomanjkanjem ljubezni — Ivan Cankar — je o materi napisal, zveneče kakor bridka povest Mater sedmerih žalosti.

Počeno je ime matere, ker je dostojanstvo materinstva nad vsemi čimljivimi odlikovanji; kajti mati je središče rodbine, njeno telo je paradiž, v katerem rastejo plemenita drevesa. Ona je temelj korenin teh dreves: svojih otrok. Četudi so viharji življenja razločili rodbino — materino srce jih družijo v nesebični, trpeči ljubezni, v podzavestnem junaštvu, ki nima primere z robustnimi podvigi najsilnejših atletov sveta. — Ne samo civiliziran svet, ki smatra žensko-jalovko kot vzor „moderne dame“ a se vendar in tam spomni dostojanstva matere, ampak celo divjaki spoštujejo svoje matere. Plemenita je bila misel, ki je podnetila javnost, da se spomin na mučeniško in junaško materinstvo slavi slovesneje kakor vsak drug praznik v letu. Ze več let proslavlja kulturni svet ta praznik, zvan „materinski dan“. Ta dan skuša vsak svoji materi — roditeljici pripraviti kako veselje, da ji vsaj malo vrne one ljubezni, s katero mu je dala piti kri svojega telesa in sesati mleko svojih prsi.

Seveda otrok vsega materi povrniti ne more. Ne bojažni spočetja, ne one svete ljubezni pričakovanja rojstva, ne nadomestila za bolečine poroda, za bridke skrbi trde odgoje in rozočaranja in krivice otrok.

Kdor še mater ima, naj hvali Boga, da jo še ima. Res je sicer, da raz-

ni nazori in življenjske prilike ločijo otroke od mater, ali ravno tako je res, da te razlike in prepade premosti ljubezen zlate mamice. Ta ljubezen izravna vse spore, pozablja krivice in združuje vse, kar je svetska zloba kdaj razdvojila. —

Vi vsi, ki imate žive matere, napravite ji ta dan kako veselo presenečenje kot dokaz globokega spoštovanja, ker je vsaka izmed njih špartanska mati, ki vas je poslala v življenje z voščilom: „Vrni se ščitom ali na ščitu!“ —

Ako pa imate že pokojne matere, ki počivajo v naročju pramater Zemlje svoj večni sen, posetite njen grob in se vtopite v misterij Mater sedmerih žalosti! —

Ne pozabite v nedeljo dne 8. maja na one nesrečne matere, ki so z enako ljubeznijo, kakor vaša mati rodila deco, a ne morejo svojim mladičem dati najpotrebnejše. —

Materinski dan naj zgleda povsod vse stare spore in vse morebitne razlike se naj pozabijo na dan, ki je posvečen najsvetejši, najčistejši ljubezni: — materi! —

Dopisi.

PTUJ. — (Polovična vožnja za obiskovalce II. banovinske vinske razstave, združene z vinskim sejmom, v Ptuj.) — Prometno ministrstvo v Beogradu je z odredbo z dne 8. aprila 1932., br. 6464, odobrilo polovični popust vozne cene za obiskovalce II. banovinske vinske razstave in sejma in IV. vinarskega kongresa, ki bo od 8. do 10. maja v Ptuj. Polovični popust voznih cen velja od 8. do 14. maja za vse vlake in razrede jugoslovanskih državnih železnic izvzemši ekspresne. Obiskovalci vinske razstave sejma in kongresa kupijo na odhodni postaji celo karto do Ptuja, poleg izkaznice Vinarskega društva, da so obiskali vinsko razstavo s sejmom ali kongres, velja za brezplačni povra-

Vladimir Vehovec:

Ogljarjev Peter.

(Nadaljevanje.)

3

Gost, višnjev dim se je valil iz oglarskih kop.

Stari Kosmač in sin sta kuhala oglje. Oče je molčal in zvečil konec vržinke, sin pa je vlačil drva v nezakurjeno kopo.

V gozdu je bilo mirno. Prasketanje ognja je komaj slišno motilo nekje v dolu trkajočo žolno. Še nižje na travnikih je ukal razposajen pastir.

„Naloži, potem pa čakaj do mraka, da se ena dobro skuha; te pa ne užigaj!“ je prekinil Kosmač tihoto v gozdu.

Peter je samo prikimal.

Stari oglar opaše torbo, vrže na ramo cepin in sekuro ter se spusti po položni rebri v dolino.

Komaj je zginitil za debli, se oglasi zadirčen smeh v gozdu. Iz bukovih debel se prikaže nori Jože.

„Čakal sem, da je stari odšel“ in sedel na kamen ob kopi.

„Kaj mi hočeš?“ vpraša Peter preplašeno.

„Slišal sem, da pridejo Poljanci drevi v vas. Matevž jih prižene. Fantom v vasi je plačal piti da bi jih ne pregnali. Pravijo, da bodo županovi peli. Kaj meniš ti, Peter, a-a-a?“

Peter malo premisli, nato sname z veje usnjato torbo, iz nje privleče kos črnega kruha in steklenico žganja.

„Na, jej in pij! Drugo opraviš drevo že sam.“

Z enim skokom je bil Jože pri steklenici in pil; lačen ni bil.

„Le dobro jim posveti, cepin ali sekuro pripravi! Naj Poljanci pojejo svojim dekletom, ne pa našim. Dobro jih zmlati; pomagat ti pridem“ in zopet je pil. „Franica mora in mora biti tvoja!... Dobro pijačo imaš Peter,“ dvignil je steklenico k ustam in pil v dolgih požirkih.

V Petrovih možganih pa se je porodila rešilna misel. Sam ni vedel, kdaj mu je prihitela na pomoč; tako čvrst in silen se je občutil ob njej.

4.

V mrzlo, jesensko noč je zavijal besen pes. Na brezoblačnem nebu je sijala polna luna. Ob obronkih temnega gozda je otožno skovikal skovir. Nekje sredi vasi je bilo slišati fantovsko petje.

Peter je sedel na debele tni kraj županovega kozočca in poslušal petje.

V presledkih je padalo mimo nje rumeno listje na vlažna tla. Doli za njivo je komaj slišno šumel vaški potok.

Divje je zrl predse in tiščal v roki ploščat mrzel kamen, grizel v ustih kratko vržinko in pihal goste dime v

mrzlo jesensko noč. Odločil se je za kamenje brez cepina in sekire.

Celo se mu je orosilo. Iz kotanje ni mogel. Nori Jože tudi od nikoder ni hotel priti; obljubil je.

Poljanski fantje so ukali sredi polja in prihajali vedno bližje h kozolcu.

Peter se je vlegel za debelo tnaljo, v temno ozko kotanjo, da se je v njej komaj premikal vrgel preje daleč od sebe ogorek vržinke, stisnil kamen v roki in pridušeno zaklel.

Neopaženo se je nato vsedel na tnaljo kraj njega večk črn maček. Dvoje zelenih, svetlih oči je strmelo v Petra, ki se je še bolj stisnil v kot.

Peter je zopet zaklel, maček se je nagubil in zanižaval. Postalo mu je vroče. —

Fantje so stopali z lahki koraki mimo kozočca dolga njihova senca je hitela za njimi do visoke bele, županove hiše. Tu so stopili v krog in zapeli:

Oj dekle kaj tapiš,
da sama ti ležiš;
na slameci se pozna
da sta ležala dva!...

Zapeli so na to še drugih pesmi.

Peter je videl vse in slišal njih petem; poltiho je stegnil nogo. Zopet se je zabijščalo proti njemu dvoje divjih zelenih, mačjih oči. Poskušal je stegniti drugo nogo maček je zanižaval, se je no nakoštrenčil in pa-

krat srčito puhnil v njega.

Poljanci so se razposajeno smejali in gledali na majhno podstrešno okno raz katerega so viseli še oveli nageljini. Nekdo od fantov je privlekel od bližnjega šklednja dolgo lestvo in prislonil k oknu.

Nato so sa fantje razšli.

Peter je vse natančno videl. Netaj pekočega se je trgalo v njegovi duši. Hotel je dvigniti roko v kateri je tiščal kamen z drugo roko je grabil po kamenju v klobuku. Zopet je puhnil srčiti maček proti njemu. Skoro se je onesvestil. Mučne vraže so se vsevale v trudne možgane. Nagnil je glavo na vlažno zemljo in stiskal prazne pesti. Slišal je, kako je nekdo trkal na okno njegove Franice, slišal daleč nekje v polju porogljivi smeh in petje odhajajočih Poljancev. A on brez vsake moči.

Koliko pekoče jeze je vstalo v Petru, toda črni maček je še ostreje gledal z zelenimi očmi. In globlje so se vsevale pošastne vraže v vedno bolj trudne možgane. Zaprl je oči da ne bi gledal dvoje žarečih ogljev in se tesneje stisnil v temo.

Nič več ni slišal Peter; samo zdaj pazdaj je zašumel svedrast hrastov list mimo njega in potok je šumel za njivo.

Zadremal je od strahu...

(Konec prihodnjč.)